

ВПЛИВ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ ТЕПЛОЕЛЕКТРОСТАНЦІЇ

Наукові праці МАУП, 2001, вип. I, с. 228–231

Нині в паливно-енергетичному комплексі (ПЕК) України накопичилось багато пекучих проблем. Нехтування їх вирішенням призведе до проблем, пов'язаних з національною безпекою для країни.

На жаль, електроенергетика — одна з найвагоміших складових ПЕК нині також перебуває у складному економічному стані. У зв'язку з цим розглянемо проблему, пов'язану з використанням водних ресурсів України електроенергетикою в технологічному процесі для видобутку електроенергії та з діючим нині механізмом справляння збору за використання водних ресурсів.

Питання використання водних ресурсів України регламентують такі документи:

- Водний кодекс України;
- постанова Кабінету Міністрів України № 836 від 18 травня 1999 р. зі змінами та доповненнями за № 1341 від 23 липня 1999 р. “Про затвердження нормативів збору за спеціальне використання водних ресурсів та збору за користування водами для потреб гідроенергетики і водного транспорту”;
- постанова Кабінету Міністрів України № 1494 від 16 серпня 1999 р. “Про затвердження Порядку справляння збору за спеціальне використання водних ресурсів та збору за користування водами для потреб гідроенергетики та водного транспорту”;
- Інструкція про порядок обчислення збору використання водних ресурсів, підготовлена Державною податковою адміністрацією (ДПА) та затверджена спільним наказом Міністерства фінансів, Міністерства економіки, ДПА та Міністерства екологічної безпеки України за № 231/539/118/219 від 1 жовтня 1999 р., погоджена з Комітетом водного господарства України та Комітетом України з питань геології та використання надр.

На жаль, у цих документах, а особливо в двох останніх, не враховується специфіка внутрішньогалузевого водоспоживання та зовсім не приділено уваги теплоелектростанціям, на яких за проектним рішенням під час будівництва були застосовані прямотокові схеми охолодження конденсату.

Для подальшого розгляду питання виконаємо порівняльний аналіз технологій видобутку електроенергії на гідро- і теплоелектростанції (ГЕС і ТЕС), щоб з'ясувати, яку роль в їх виробничих процесах грають водні ресурси.

Близькість технологій використання води на гідро- і теплоелектростанції з прямотоковою схемою (рис. 1) не визиває заперечень, проте для нарахування збору по ТЕС застосовується такий самий норматив, як і до типового промислового підприємства.

Перш ніж аналізувати економічні показники, розглянемо динаміку змін тарифів на електроенергію та нормативів плати за воду для теплоелектростанції (рис. 2). Наведений графік наочно свідчить про неоднакову динаміку змін тарифів і нормативів. Порівняно до 1996 р. тарифи на електроенергію зросли у 2000 р. в 1,9 раза, водночас нормативи плати за воду збільшились у 84 рази.

Коментарі зайві.

Зазначимо, що з самого початку введення збору за спеціальне користування водою (починаючи з 1994 р.) в електроенергетиці застосовувались пільгові коефіцієнти до нормативу: 1994 р. — 0,2; 1995 р. — 0,3; 1996 р. — 0,4; 1997–2000 рр. — 0,5.

На рис. 3 наведено динаміку розрахунків підприємств електроенергетики України за спеціальне користування водою.

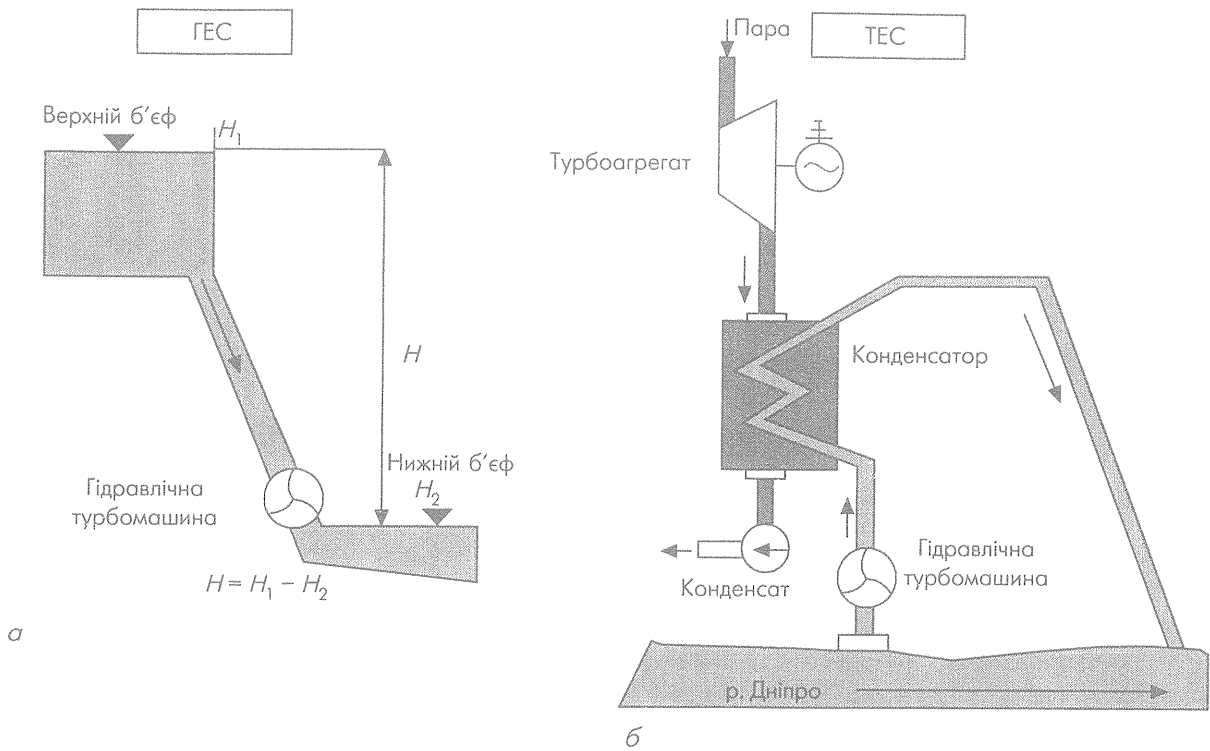

Рис. 1. Принципові схеми використання води на ГЕС (а) і ТЕС (б) з прямоточною системою водоспоживання

(постановою Кабінету Міністрів України від 18.05.99 № 836 зазначено, що вартість 1 м³ використаної води для ГЕС і ТЕС має становити відповідно 0,0098 і 4,79 коп.)

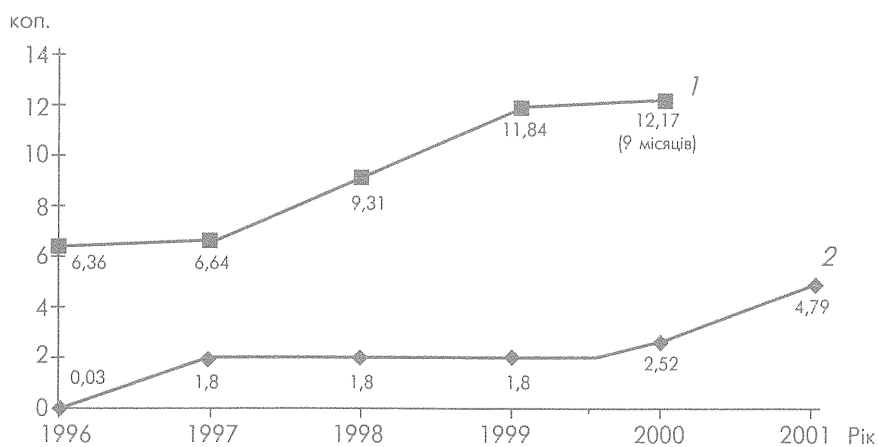

Рис. 2. Динаміка зміни тарифів на 1кВт · год електроенергії (1) та нормативів плати за 1 м³ використаної води (2) для ТЕС

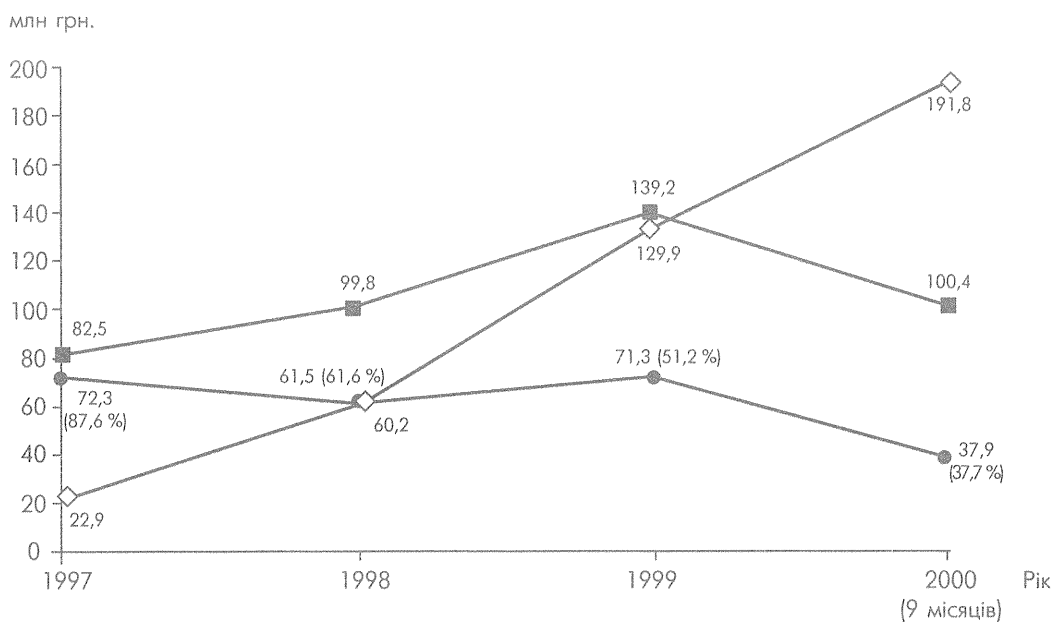

Рис. 3. Динаміка розрахунків підприємств електроенергетики України за спеціальне користування водою:

- — нараховано до сплати;
- — фактично перераховано (відсоток сплати);
- ◇ — заборгованість з плати за воду Міністерства палива і енергетики

Структура умовно-постійних витрат без оренди на Трипільській ТЕС

тис. грн. (%)

Показник	1999 р.	7 місяців 2000 р.
Умовно-постійна складова собівартості	75427	43966
Послуги	4142 (5,5)	2415 (5,5)
Експлуатаційні матеріали	9243 (12,3)	3548 (8,1)
Плата за воду	19013 (25,1)	9552 (21,6)
Енергія зі сторони	461 (0,6)	55 (0,1)
Заробітна плата	3766 (5)	1742 (4)
Відрахування від заробітної плати	1399 (1,9)	653 (1,5)
Амортизаційні відрахування	8013 (10,6)	6477 (14,7)
Витрати на ремонт	8704 (11,5)	15774 (35,9)
Відрахування в позабюджетні фонди	12641 (16,7)	2334 (5,2)
Плата за забруднення середовища	4184 (5,5)	1743 (4)
Відсотки за кредит	2631 (3,5)	—
Інші витрати	1230 (1,6)	-327 (-0,7)

Стрімке зростання нормативу плати за воду та відсутність економічно-екологічного його обґрунтування негативно вплинули на основні показники фінансово-господарської діяльності електростанцій. Розглянемо це на прикладі Трипільської теплоелектростанції.

Насамперед зазначимо, що тут заборгованість з плати за воду на 1 жовтня 2000 р. складалася з таких показників: плата — 25 млн грн; пеня — 13,1 млн грн; всього — 38,1 млн грн.

Щоб з'ясувати фактори, які спричинили таку заборгованість, проаналізуємо структуру умовно-постійних витрат у видобутку електроенергії в 1999 р. Умовно-постійні витрати становили 14 % в одиниці собівартості 1 кВт-год, 86 % — паливна складова (див. таблицю).

Аналіз структури умовно-постійних витрат свідчить про те, що нині підприємства електроенергетики здебільшого працюють на обладнанні, яке вже вичерпало розрахований експлуатаційний ресурс і гостро потребує реконструкції та модернізації.

Тому можна спрогнозувати ситуацію, яка стане реальною, якщо будуть відсутні обігові кошти та збалансована податкова політика, спрямована на перерозподіл питомої ваги грошових потоків у структурі умовно-постійних витрат. У результаті така несприятлива ситуація може призвести до часткової або повної зупинки електростанцій з відповідними наслідками для споживачів та держави в цілому.

До речі, електростанції, на яких проектами закладено оборотну схему охолодження конденсату, при однаковому нормативі платять збір тільки за об'єми води, потрібні для періодичного поповнення ставків-охолоджувачів. І ці платежі відрізняються один від одного не числом, а порядком числа.

Це також негативно впливає на конкурентоспроможність теплоелектростанцій з прямою схемою водоспоживання при реалізації електроенергії на енергоринку.

Виходячи з викладеного треба зазначити, що нормативи зборів повинні бути економічно обґрунтовані, а їх тарифікація визначатися на основі необхідних витрат з урахуванням рентабельності основних фондів. Податкова політика має встановити допустимий фінансовий компроміс між господарською діяльністю підприємств-виробників та економічними важелями раціонального використання природних ресурсів. Рівень податків повинен бути таким, щоб підприємство-виробник після сплати податків мало кошти для свого розвитку.

Із розглянутого матеріалу можна зробити такі висновки:

- норматив збору за спеціальне користування водою в електроенергетиці потребує термінового його перегляду, а також економічно-екологічного обґрунтування з урахуванням галузевої специфіки об'єкта, до якого він застосовується;
- динаміка змін нормативів зборів та інших податків повинна пропорційно відповідати динаміці змін тарифу на продукцію виробника;
- у зв'язку з кризою платоспроможності виробника, відсутністю прозорої політики в застосуванні до його господарської діяльності податкових нормативів та зборів гостро постає питання про реструктуризацію заборгованостей та списання боргів за нараховані пені та штрафні санкції;
- податки та збори, що стягуються для наповнення цільових фондів, повинні використовуватися за призначенням. Особливо це стосується природоохоронних заходів і захисту навколишнього середовища.